

10. Червоножка В. Корупція в Україні: як реально зменшити її масштаби // Новинар. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://novynar.com.ua/analytics/government/72994> – Назва з титул. екрану.
11. Corruption Perceptions Index Results 2005 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2005.
12. Corruption Perceptions Index Results 2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://cpi.transparency.org/cpi2012/interactive>.
13. United Nations: E-government Survey 2012. E-Government for the People, United Nations, 2012.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор.

УДК 35-057.34:316.3

Колобов Ю.В.,
здобувач кафедри державного управління
філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

ВЗАЄМОДІЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ І СУСПІЛЬСТВА В ПРОЦЕСІ ВИРОБЛЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНО- УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

Аналізується взаємодія державних службовців і суспільства під час вироблення та реалізації державно-управлінських рішень в процесі демократизації державного управління.

Анализируется взаимодействие государственных служащих и общества во время выработки и реализации государственно-управленческих решений в процессе демократизации государственного управления.

The interaction of civil servants and society in the development and implementation of state-making decisions during the process of democratization of state governance is analyzed.

Актуальність теми дослідження. Серцевиною будь-якого управління виступає певне рішення. Дієвість та якість державного управління перш за все визначається ефективністю та якістю тих рішень, які приймаються і реалізуються в ході вирішення соціальних проблем. Очевидно, що ідейно слабкі та організаційно незабезпечені рішення не створюють необхідних передумов для високоефективної діяльності. Важливою в даному контексті є проблема взаємодії державних службовців та суспільства в процесі підготовки, прийняття та реалізації державно-управлінських рішень. Адже в демократичному суспільстві державно-управлінські рішення повинні прийматися у згоді з інститутами громадянського суспільства, однією із основ їх ефективності є донесення сенсу цих рішень до населення, робота над усвідомленням громадянами

необхідності цих рішень, яка повинна майже безболісно приводити до зміни їх поведінки у відповідності до прийнятих рішень.

Таким чином, *метою* статті є аналіз взаємодії державних службовців і суспільства в процесі вироблення та реалізації державно-управлінських рішень.

Як зазначає В.Козбаненко, державне управління здійснюється в системі взаємно зворотних зв'язків «людина – суспільство – держава – людина». Якою б складною не була подібна система, вона формується і діє за моделлю, яку задає людина, і покликана служити цілям забезпечення більш ефективного задоволення його потреб, інтересів та прагнень, головним чином в сфері спільного (колективного) співіснування (праці, побуту, дозвілля), а в більш широкому розумінні – в різноманітних проявах суспільної життєдіяльності людей. В цьому контексті державне управління, яке виникло як невід'ємна функція держави, розвивається протягом всієї історії державно організованої цивілізації людства. Тому практичне здійснення державного управління завжди обумовлено історичним етапом розвитку певного суспільства, його культурною, політичною, економічною і правовою зрілістю, пануючими в ньому духовними ідеалами і цінностями. Вона знаходить своє конкретне втілення в динаміці системних взаємозв'язків людини, суспільства і держави. Рівень ефективності і характер державного управління, в свою чергу, знаходиться в прямій залежності від стану суспільства. Адже які люди, таке і суспільство, а який рівень розвитку суспільства, така і держава [1].

Характеризуючи державно-управлінське рішення В.Граждан зазначає, що будь-яке рішення – це завжди вибір між можливостями, що взаємно виключають одна одну (альтернативами), але цим воно не обмежується. Щоб вибір став елементом рішення, він повинен бути доповнений соціальною ціллю, яка визначає зміст і порядок дій (норм) у відповідності із зробленим вибором. Відповідно, вийти на правильне розуміння сутності та особливостей державно-управлінського рішення дозволяє поняття соціальної цілі та норми. Саме вибір певної соціальної цілі та норми лежить в основі будь-якого державного рішення. Отже, державне рішення – це альтернативний вибір соціальної цілі та норми, що виробляються суб'єктом управління для спрямованого впливу на об'єкт управління. Основу основ будь-якого державного рішення складає вибір саме управлінської цілі та норми при вирішенні певної соціальної проблеми [2].

В.Козбаненко зауважує, що вивчення проблеми взаємодії соціуму та держави важливе перш за все з точки зору осмислення механізму реалізації державної влади та управління, що важливо для розуміння того, як відбувається функціонування структур державного апарату, персоніфікованого його людською складовою – державною службою. Держава постає як соціальний інститут організації життєдіяльності громадян, заснований на загальних інтересах, на відміну від громадянського суспільства, заснованого на приватних та особистих

інтересах. В державі переважають загальні інтереси та системне управління, антипод його – ринок заснований на приватному інтересі і самоорганізації. Але при цьому держава виступає способом владного впливу на все суспільство в цілому, а значить зачіпає інтереси всіх і кожного. Соціальний механізм державного управління передбачає налагодження організованої взаємодії людей, їх співтовариств, соціальних груп, розуміння пріоритету загальних інтересів і цілей над меркантильними та необхідності дотримання взаємних обов'язків і відповідальності [3].

Для того щоб управлінське рішення було дієвим, соціально ефективним, воно повинно бути технологічно обґрунтованим, що передбачає ретельне опрацювання всіх його основних параметрів. В.Граждан виокремлює три вимоги до обґрунтованості управлінського рішення: по-перше, за своїм змістом будь-яке рішення повинно бути здійсненим, тобто ставити лише таку ціль, яку можна досягти і виходити з ресурсів і часу, які реально знаходяться в розпорядженні; по-друге, містити механізм реалізації, тобто гарно продуманий порядок здійснення всіх супутніх завдань, тобто основні організаційні заходи, ретельний розрахунок матеріально-фінансового і кадрового забезпечення; по-третє, володіти необхідним запасом стійкості і гнучкості по відношенню до основних варіантів допущених помилок і нестабільності зовнішнього середовища [4].

Отже, обґрунтованість державно-управлінського рішення обумовлює в значній мірі позитивний кінцевий результат і ефективність виконання завдань всього процесу управління. Визначення результативності державно-управлінських рішень набуває в сучасних умовах особливо важливого значення. Саме результативність впливає на рівень якості всіх етапів процесу вироблення, прийняття та здійснення державно-управлінських рішень.

В. Комаровський зазначає, що участь державних службовців в прийнятті політичних рішень може реалізовуватися за такими напрямками: 1) вироблення адміністративними установами власних відомчих норм; 2) інформаційно-аналітичне забезпечення процесу прийняття політичних рішень; 3) використання професійних знань як ресурсу влади; 4) використання влади, що делегується апарату політиками; 5) пряма участь державних службовців вищого рівня в прийнятті політичних рішень; 6) самотійна інтерпретація законодавчих актів і політичних рішень [5].

Державна служба, будучи необхідною складовою частиною діяльності держави, здійснюється в суспільстві і для суспільства. Взаємодія державної служби та суспільства здійснюється опосередковано – через політичних керівників державних органів та структури громадянського суспільства. Останнє для захисту інтересів конкретних індивідів формує групи інтересів, а вони для ефективного впливу на діяльність держави і державну службу створюють групи тиску.

В.Козбаненко зазначає, що демократичний характер, цільова орієнтація та інші властивості суспільства детермінують залучення широких верств населення до участі у здійсненні управління. Ця участь починається з голосування на виборах, продовжується в рішеннях, які готуються і приймаються представницькими органами влади, у впливі громадської думки на політичних лідерів і т.д. Участь громадян в державному управлінні виражається і в багатьох інших найрізноманітніших формах, наприклад, у здійсненні правосуддя в якості присяжних (народних) засідателів, в якості членів народних дружин, які допомагають правоохоронним органам підтримувати громадський порядок, і в інших формах [6].

Важливим інститутом, що забезпечує взаємодію державних службовців та суспільства в процесі підготовки, прийняття та реалізації державно-управлінських рішень є представництво інтересів в державному управлінні. Як зазначають вчені вимоги та очікування суспільства, його окремих прошарків, груп виражають різноманітні інститути громадянського суспільства, найважливішим з яких є представництво інтересів, які зумовлюють (визначають) вплив соціального середовища на механізм державного управління. Представництво інтересів в державному управлінні є механізмом, що дозволяє державі враховувати та узгоджувати інтереси, що не збігаються, а інколи являються протилежними, цілі різноманітних груп населення, проводити на практиці політику залагодження конфліктів і досягнення стабілізації суспільства [7].

В систему представництва інтересів входять інститути прямої та представницької демократії: вибори, референдуми, громадська думка, політичні партії, організовані групи. Основними об'єктами їх впливу виступають органи державної влади. Впливаючи на процес вироблення та прийняття державно-управлінських рішень, суб'єкти представництва інтересів забезпечують більш тісний зв'язок між суспільством і державою. Система представництва інтересів виконує наступні функції: 1) посередництва між державою та громадянами; 2) корекція державно-управлінських рішень, при чому як на етапі їх підготовки, так і за необхідності – на стадії їх прийняття.

Система представництва інтересів включає політичне і функціональне представництво. Обидва види носять суспільний характер і спрямовані на прийняття найбільш значних державно-управлінських рішень. Політичне представництво передбачає пряму та опосередковану участь населення в органах державної влади через виборчий процес, в якому провідну роль відіграють політичні партії. Представництво – це публічна державна влада, інституційна форма здійснення народної волі, провідниками якої виступають депутати.

В рамках функціонального представництва відбувається «діалог» представників організованих груп інтересів і державної влади. Без такого представництва і взаємодії з державними органами нормальне функціонування суспільства було б неможливим. Основними

формалізованими структурами функціонального представництва є партії, групи інтересів та групи тиску.

Здійснення державної влади являє собою досить складний процес, який включає діяльність не лише державних органів, але і різних елементів громадянського суспільства. Найбільше значення серед яких мають організовані групи інтересів. За допомогою цих груп суспільство має можливість більш повно представляти свої інтереси в діяльності сучасної держави. Як показує досвід, держава сама по собі не в змозі в достатній мірі враховувати багатогранні інтереси різних верств, соціальних прошарків, груп, які складають наше суспільство, а організовані групи інтересів приходять йому на допомогу.

Як зазначає В.Груждан, плюралізм інтересів є невід'ємною складовою частиною демократії, але деякі групи інтересів неможливо чи важко організувати. Інші групи інтересів ще лише формуються чи починають розпадатися. Дійсний вплив на формування державної політики здійснюють лише організовані групи інтересів. Тому виявлення і врахування особливостей діяльності організованих груп інтересів складають найважливіший елемент системи державного управління, в тому числі і державної служби [8].

Вчені визначають, що групи інтересів – це переважно добровільні об'єднання, пристосовані чи спеціально створені людьми для вираження та відстоювання своїх інтересів у відносинах з державою, а також іншими політичними інститутами. Вони являються одним із каналів активності громадян і являють собою стійкі організації різного спрямування: профспілкові, селянські, підприємницькі, молодіжні, жіночі, ветеранські, сімейні. На відміну від партій вони не претендують на політичну і адміністративну владу [9].

В.Граждан виокремлює чотири позитивні функції організованих груп інтересів: 1) слугують сполучною ланкою між населенням і державою, між особою та державними органами; їх діяльність допомагає державним посадовим особам виявляти ті суспільні настрої і погляди, які варто приймати до уваги; 2) сприяють активізації населення в політичному житті; інформують своїх членів про прийняті рішення чи про ті, які плануються прийняти, пояснюють, яким чином можна здійснити вплив на прийняття цих рішень, і підштовхують до здійснення такого впливу; 3) доповнюють офіційне представництво; 4) слугують важливим засобом вирішення конфліктів в суспільстві, так як сприяють виробленню консенсусу та компромісу [10].

Для того щоб втілити в життя через державні органи наміри організованих груп інтересів використовують досить мобільні невеликі об'єднання – групи тиску. Групи тиску, за визначенням В.Граждана, – це створені організованими групами інтересів невеликі управлінські структури для представництва і захисту їх інтересів в органах державної влади, для впливу на державну політику на їх користь. Групи тиску

виступають посередниками між громадянським суспільством і державою, відстоюють інтереси організованих груп населення в державних органах.

Вчені зазначають, що групи тиску – це зацікавлені групи, які не прагнуть до оволодіння владою і обмежуються тиском на неї з метою прийняття конкретних рішень на свою користь. Групи тиску частіше всього не мають прямих і регулярних, юридичну встановлених каналів взаємодії з органами влади. Вони здійснюють опосередкований вплив за допомогою механізму економічних, фінансових та персональних зв'язків [11].

Основними функціями груп тиску можна вважати: 1) групи тиску передають настрої та вимоги населення посадовим особам державних органів; 2) впливають на законодавчий процес, причому не лише критикою чи підтримкою пропонованих законопроектів, але часто і прямою участю в розробці і «просуванні» тих чи інших законів; 3) сприяють підбору експертів і спеціалістів для державних органів, прагнуть укомплектувати їх професіоналами високого рівня, але з необхідною для себе соціальною орієнтацією; 4) здійснюють необхідні контакти з державними органами при підготовці і прийнятті державних цільових програм; 5) надають підтримку державним органам в мобілізації населення при реалізації законів і державних програм [12].

Вплив груп тиску на державну політику найчастіше здійснюється за п'ятьма напрямками. По-перше, вони впливають на громадську думку, використовуючи ЗМІ для популяризації своїх ідей чи програм серед населення. По-друге, лобісти прагнуть впливати на результати виборів шляхом фінансування політичних партій, блоків, незалежних кандидатів чи активізації інших форм передвиборної боротьби. По-третє, дані групи впливають на зміст платформ політичних партій, виступаючи на різних форумах цих партій чи спілкуючись з їх кандидатами. По-четверте, вони постійно та послідовно концентрують свої зусилля у законодавчих органах, будучи присутніми на слуханнях законопроектів в комісії, входячи в контакт з депутатами і державними службовцями. По-п'яте, лобісти намагаються контролювати вже прийняті законопроекти, співпрацюючи з працівниками різних державних органів чи оскаржуючи правильність тлумачення ними цих законів, передаючи справи за необхідністю на розгляд судів

Взаємодія між організованими групами інтересів, політичними партіями, групами тиску і державними органами має складний, але цілком контрольований характер. Організовані групи інтересів створюють групи тиску, доводять свої прагматичні і специфічні інтереси до політичних партій і груп тиску. Політичні партії та групи тиску узагальнюють дані вимоги, інтегрують в загальні програми і мобілізують їх підтримку. Державні органи трансформують дані вимоги в державну політику і закони, а потім реалізують цю політику і ці закони. Завдячуючи такому механізму взаємодії забезпечується широка участь всього суспільства у формуванні державної політики [13].

Однією із форм діяльності організованих груп є лобізм. Вчені визначають лобіювання як процес діяльності представників груп інтересів в органах законодавчої та виконавчої влади. Лобіювання має форму всіляких комітетів, комісій, рад, бюро. Їх завдання полягає в тому, щоб добитися в нормативних документах, що приймаються відображення чи закріплення своїх приватних інтересів. Лобісти являються, як правило, професіоналами. Це експерти, консультанти, часто з числа бувших політиків, депутатів, посадових осіб в уряді, державних службовців, військових, юристів, спеціалістів по зв'язкам із громадськістю, політологів і т.д. Спектр лобістської діяльності досить широкий: збір інформації та надання її законодавцям; виступи на слуханнях в парламенті; участь в розробці законопроекту; інформування парламенту про наслідки прийняття того чи іншого закону; неформальні контакти; пропагандистські компанії; фінансування виборчих кампаній; вплив на законодавця через впливових виборців та інше.

Лобізм є частиною функціонального представництва і несе відповідну долю його позитивного навантаження. Він є необхідним і для державних органів, і для тих, кого торкаються ті чи інші державно-управлінські рішення. Надаючи цінну інформацію про реальну ситуацію та про можливі наслідки прийнятих заходів, він створює більш надійну базу для прийняття рішень державними органами і сприяє сприйняттю цих рішень тими, кого вони безпосередньо торкаються.

До негативних сторін лобізму варто віднести схильність його учасників до задоволення їх корисних прагнень, створення сприятливого середовища для можливої корупції та інших зловживань. Але разом із розширенням практики лобізму, зростає і арсенал засобів, здатних обмежити такого роду дії. До них можна віднести: жорстка правова регламентація лобізму, розширення кола його учасників та заохочення конкуренції між ними, підвищення професіоналізму і вимог до професійної етики державних службовців і членів представницьких установ, удосконалення самого механізму лобіювання.

Вчені також зазначають, що функціонуванню системи державного управління багато в чому сприяє потенціал трипартизму, який можна охарактеризувати як механізм, створений для досягнення згоди з широкого кола проблем, в тому числі і соціальної політики, між представниками робітників, працедавців і влади. Такі організації є необхідними, в першу чергу, в тих країнах, які володіють значною промисловою базою та мають високий ступінь урбанізації.

Для утвердження соціального партнерства між робітниками, працедавцями і державою необхідними є наступні умови: 1) наявність сильних профспілок; 2) усвідомлення працедавцями безперспективності конфронтації з профспілками, необхідності соціального миру для ефективного розвитку виробництва; 3) здійснення державою організаційно-правових і політичних заходів зі створення механізмів регулювання соціально-економічних інтересів всіх сторін трудових

відносин; 4) наявність широкого спектру інститутів, механізмів і процедур соціального діалогу, а також норм поведінки, які визнаються сторонами трудових відносин; 5) вироблення системи санкцій за порушення прийнятих зобов'язань; 6) донесення інформації до органів, що приймають рішення.

Ступінь участі організованих груп в прийнятті та реалізації державно-управлінських рішень залежить від багатьох чинників. Одним із вирішальних чинників є фінансові можливості групи. Справа в тому, що спроба впливу на державні структури пов'язана з витратами на оплату спеціалістів з лобіювання. Наступний чинник – вміння долати вузькогрупові інтереси, знаходити загальний стрижень, який дозволяє створювати коаліцію, яка розширює поле діяльності, і, як наслідок, допомагає досягти більш широкої підтримки у населення. Важливим чинником є авторитет групи у державних органах.

В системі взаємодії дуже важливою є позиція органів державної влади, їх відношення до запитів суспільства. Державно-управлінське рішення прийняте з врахуванням інтересу громадянського суспільства, як правило, є більш раціональним і оптимальним. При цьому дуже важливим є те, щоб вплив груп інтересів носив «прозорий» характер, бо в іншому випадку може порушитися баланс влади: від державних органів вона перейде до олігархічних структур. В даному випадку політика буде визначатися вузькою групою, яка буде намагатися забезпечити собі особливі привілеї, що призведе до підриву ринкової конкуренції та соціальної згоди [14].

З огляду на вище зазначене можна прийти до висновку про те, що одним з механізмів підвищення ефективності державного управління, роботи державної служби та взаємодії державних службовців і суспільства в процесі підготовки, прийняття та реалізації державно-управлінських рішень є представництво інтересів шляхом діяльності організованих груп. Зокрема, важливим для нашої країни є прийняття закону, який би регулював лобістську діяльність, адже лобізм в Україні існує, а рамки його діяльності та правила гри ще й досі не визначені.

Необхідність вирішення лобістських завдань змушує політиків і бізнесменів формувати власні науково-аналітичні, інформаційні та експертні організації, незалежні від держави. Інформаційні мережі, створені ними для збору та узагальнення корисної інформації, включають комп'ютерні бази і банки даних, постійну взаємодію із ЗМІ, а також досить широке коло інформаторів із різних міністерств і відомств, які надають дуже цінну випереджаючу інформацію.

Для задоволення різних соціальних потреб створюються різноманітні соціальні інститути, що конкурують один з одним і доповнюють один одного. Вони виконують функцію регулятора поведінки людей в різних сферах соціальних відносин. Соціальні інститути, які здійснюють вплив на процес вироблення і реалізації державно-управлінських рішень, мають різноманітні прояви і відображають рівень суспільного розвитку, ступінь

цивілізованості суспільства. До таких соціальних інститутів ми можемо віднести як державні установи, так і інститути громадянського суспільства.

Взаємодія людей в процесі державного управління, зокрема в процесі вироблення та реалізації державно-управлінських рішень, передбачає необхідність врахування не лише суспільних закономірностей, але також і суб'єктивних чинників, так як всезагальний результуючий вектор суспільного розвитку складається із сукупності множини різноспрямованих векторів, які представляють інтереси і волю, свідомість і вчинки багатьох людей. Вплив суб'єктивних чинників посилюється інертністю і рухливістю, жорсткістю та мінливістю і в той же час численним елементним складом системи державного управління, строкатим спектром і величезним діапазоном взаємозв'язків, взаємодій та взаємозалежностей людей. Саме в спільному житті, за крайнім виключенням, люди прагнуть до своєї самореалізації, вимушені шукати своє задоволення в матеріальних і духовних благах, добиватися гідного собі місця в суспільстві, а прагнучи до суспільного визнання, знаходити форми і способи свого самоствердження. Все це здійснює вплив на соціальний механізм формування та реалізації державно-управлінських рішень.

Компоненти суспільної системи чи їх окремі прояви створюють у взаємозв'язку структуру механізму здійснення державного управління, так як безпосередньо сприймають державно-управлінський вплив і тим самим приймають участь в процесі їх реалізації. Тому з принципом зворотного зв'язку досягнення бажаних результатів є задоволенням суспільних потреб і повернення до них же, але вже на новому витку соціальної спіралі цілепокладання суспільного розвитку. Відкритість держави суспільству з точки зору оптимального сприйняття державою суспільних запитів, та ступінь залучення громадян в процеси його діяльності характеризують в головних рисах ефективність здійснення державного управління як демократичного і соціально-правового суспільно-політичного інституту [15].

Питання взаємодії державних службовців та суспільства в процесі підготовки, прийняття та реалізації державно-управлінських рішень повинно розглядатися в більш широкому контексті – демократизації державного управління, а точніше демократизації відносин органів виконавчої влади з громадянами.

Українські вчені зазначають, що з точки зору законодавчого забезпечення процесу демократизації виконавчої влади першочерговими потребами є:

1. Позбавлення від залишків принципу формально-декларованого «демократичного», а насправді – цілком «бюрократичного» – централізму в побудові системи і діяльності органів виконавчої влади. Адже в умовах не виправдано високої централізації державного управління головним показником роботи є не якісне виконання органом чи посадовою особою нормативно визначеної компетенції (функцій та повноважень), а механічне

відтворення команд "згори" з наміром догодити вищому начальнику. Внаслідок цього в управлінській практиці повноваження в багатьох випадках формулюється розпливчате, неконкретне, не існує чіткого розподілу завдань, функцій і відповідальності між різними органами і посадовими особами. Окремі органи часто дублюють один одного, що призводить до паралелізму та неузгодженості в роботі. А все це, звичайно, суттєво заважає громадянам реалізувати свої законні вимоги і наміри у відносинах з відповідними органами і посадовими особами. Враховуючи наведене, треба значно підвищити якість адміністративно-правової регламентації структури та діяльності органів виконавчої влади у напрямі більш чіткого і обґрунтованого закріплення функцій і повноважень цих органів, а також уточнення і конкретизації їх взаємовідносин з громадянами.

2. Подолання існуючої недооцінки ролі законів в правовій регламентації відносин між органами виконавчої влади і громадянами. Ідеологічною передумовою такого становища було поширення уявлення про право як будь-який офіційно оголошений акт суб'єкта державної влади, яка вважалася виразником волі «всього народу». Завдяки цьому влада в умовах партійно-державного тоталітаризму перетворилась у неконтрольовану суспільством і нічим нестриману силу. Інакше кажучи, кожен суб'єкт державної, в тому числі і виконавчої, влади знаходився де-факто не «під», а «над» законом, і, отже, отримував змогу пристосовувати правові норми під свої власні інтереси, використовувати їх на свій розсуд. Як наслідок, принцип законності набув здебільшого формального значення, а саме право втратило значення об'єктивного критерію вирішення конфліктних ситуацій у взаємовідносинах між державою і особою. Це підтверджується, зокрема, тим, що і на сьогодні переважна більшість питань у сфері виконавчої влади вирішується, як і в минулі роки, не в законах, а в підзаконних нормативно-правових актах уряду, міністерств, державних комітетів та деяких інших центральних органів виконавчої влади. Зважаючи на це, слід суттєво підвищити питому вагу законів у регулюванні в сфері виконавчої влади і до того ж законодавче позбавити більшість центральних органів виконавчої влади (крім міністерств) права видавати нормативні акти, що стосуються прав і свобод громадян. Важливим правовим інструментом у цьому процесі має стати Закон України «Про нормативно-правові акти».

3. Розвиток механізму захисту прав і свобод громадян в межах самої виконавчої влади. Це передбачає цілеспрямоване руйнування певних стереотипів у психології людей, які й досі базуються на патерналістському характері держави, а саме тих, завдяки яким багато хто з людей не звик відповідати за власні рішення, дії та їхні наслідки, добиватися захисту своїх інтересів, особливо за умов суперечок або навіть протидії з боку управлінських органів та посадових осіб. Діяльність основної частини управлінських кадрів підпорядкована підготовці адміністративних рішень, а в той же час контроль за їхнім виконанням надто послаблений. Хоч

сьогодні й існує певна правова база для практичної реалізації громадянами права звернутися зі скаргою до вищого у порядку підлеглості органу або посадової особи, що не позбавляє людину права звернутися і до суду згідно з чинним законодавством, все ж таки ретельно унормований і, головне, ефективно діючий процесуальний механізм захисту прав і свобод людини в сфері виконавчої влади ще тільки має бути створений [16].

Запровадження таких заходів дасть можливість громадянам не лише краще реалізовувати свої права і свободи, але й приймати більш активну роль в процесі підготовки, прийняття та реалізації державно-управлінських рішень. Тобто, має бути створена не лише система захисту громадянами від невиконання своїх обов'язків державними органами, але й реальні важелі впливу громадянина на процес створення та реалізації державної політики в тій чи іншій сфері суспільного життя.

Використані джерела інформації:

1. Козбаненко В.А. Государственное управление: основы теории и организации: учебник / В.А. Козбаненко. – М.: "Статус", 2002. – С. 64.
2. Граждан В.Д. Государственная гражданская служба : учебник / В.Д. Граждан. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : КНОРУС, 2007. – С. 338
3. Козбаненко В.А. Цит. Праця. С. 66.
4. Граждан В.Д. Цит. Праця. С. 339.
5. Комаровский В.С. Государственная Служба и средства массовой информации: [курс лекцій] / В.С. Комаровский. – Воронеж. Издательство Воронежского Государственного Университета, 2003. – С. 18.
6. Козбаненко В.А. Цит. праця. С. 64.
7. Теория и методология государственного управления: курс лекций. / Н.Б. Антонова, Л.М. Захарова, Л.С. Вечер. – 3-е изд., доп. – Мн.: Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2005. – С. 24.
8. Граждан В.Д. Цит. праця. С. 437-438.
9. Теория и методология государственного управления: курс лекций. Цит. праця. С. 25.
10. Граждан В.Д. Цит. праця. С. 439.
11. Теория и методология государственного управления: курс лекций. Цит. праця. С. 26.
12. Граждан В.Д. Цит. праця. С. 441 – 442.
13. Там само. С. 444.
14. Теория и методология государственного управления: курс лекций. Цит. праця. С. 28-31.
15. Козбаненко В.А. Цит. праця. С. 65-66.
16. Основи правового забезпечення державного управління : [навч. посіб. / уклад. М.О.Кушнір]. – К. : ВПЦ АМУ, 2011. – С. 42-43.

Рецензент: Шутьга М.А., д.політ.н., професор.